

ΓΚΑΜΠΡΙΕΛ ΓΚΑΡΣΙΑ ΜΑΡΚΕΣ

ΒΡΑΒΕΙΟ ΝΟΜΠΕΛ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ

Ο ΔΡΟΜΟΣ

ΠΡΟΣ
ΤΟ ΜΑΚΟΝΤΟ

ΣΥΛΛΟΓΗ
ΚΕΙΜΕΝΩΝ

Μετάφραση:
Μαρία Παλαιολόγου

ΤΙΤΛΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ: **Ο δρόμος προς το Μακόντο**
ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΥ: Camino a Macondo
Από τις Εκδόσεις Penguin Random House Grupo Editorial, Βαρκελώνη 2020
ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ: Gabriel García Márquez
ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: Μαρία Παλαιολόγου
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ – ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ: Ελένη Γεωργοστάθη
ΣΥΝΘΕΣΗ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Θάνος Κακολύρης
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: Γεωργία-Στέλλα Ψυφτοπούλου

© Heirs of Gabriel García Márquez, 2020
© *La casa de los Buendía, La hija del coronel, El hijo der coronel* και *El regreso de Meme*, 1950 / *Monólogo de Isabel viendo llover en Macondo* (πρωτότυπος τίτλος: *El invierno*), 1952, 1955 / *Un hombre viene bajo la lluvia* και *Un día después del sábado*, 1954 / *La hojarasca*, 1955 / *El coronel no tiene quien le escriba*, 1961 / *Los funerales de la Mamá Grande*, 1962 / *La mala hora*, 1962, 1966
© Προλόγου: Alma Guillermoprieto
© Επιλογής κειμένων και σημειώματος: Conrado Zuluaga
© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2023

Πρώτη έκδοση: Οκτώβριος 2023

Έντυπη έκδοση ISBN 978-618-01-4815-2
Ηλεκτρονική έκδοση ISBN 978-618-01-4816-9

Τυπώθηκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση, σε χαρτί ελεύθερο χημικών ουσιών, προερχόμενο αποκλειστικά και μόνο από δάση που καλλιεργούνται για την παραγωγή χαρτιού.

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του Ελληνικού Νόμου (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής αδείας του εκδότη κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, διανομή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση, παρουσίαση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε.	PSICHOGIOS PUBLICATIONS S.A.
<i>Από το 1979</i>	<i>Publishers since 1979</i>
Έδρα:	Head Office:
Τατοίου 121, 144 52 Μεταμόρφωση	121, Tatoiou Str., 144 52 Metamorfossi, Greece
Βιβλιοπωλείο:	Bookstore:
Εμμ. Μπενάκη 13-15, 106 78 Αθήνα	13-15, Emm. Benaki Str., 106 78 Athens, Greece
Τηλ.: 2102804800 • fax: 2102819550	Tel.: 2102804800 • fax: 2102819550

e-mail: info@psychogios.gr
www.psychogios.gr • <http://blog.psychogios.gr>

ΓΚΑΜΠΡΙΕΛ ΓΚΑΡΣΙΑ ΜΑΡΚΕΣ

Ο ΔΡΟΜΟΣ

ΠΡΟΣ
ΤΟ ΜΑΚΟΝΤΟ

Συλλογή κειμένων

Μετάφραση: Μαρία Παλαιολόγου

Όλες οι σημειώσεις στο κείμενο είναι της μεταφράστριάς.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ
ΤΗΣ
Άλμα Γκιγερμοπριέτο

Η Alma Guillermoprieto είναι δημοσιογράφος της οποίας άρθρα έχουν δημοσιευτεί σε έντυπα όπως τα εξής: *The New Yorker*, *The Guardian*, *The Washington Post*, *The New York Review of Books* και *NewsWeek*. Το ερευνητικό της έργο αφορά την πολιτική και τον πολιτισμό της Λατινικής Αμερικής. Το πρώτο της βιβλίο, με τίτλο *Samba*, ήταν προϊόν δημοσιογραφικής έρευνας για την εορταστική καρναβαλική κουλτούρα στις οικονομικά υποβαθμισμένες φαβέλες στο Ρίο ντε Τζανέιρο. Επιλέχθηκε ως MacArthur Fellow και Alicia Patterson Fellow, ενώ τιμήθηκε με το George Polk Award και το Latin American Studies Association Media Award. Είναι επίτιμο μέλος της Αμερικανικής Ακαδημίας Τεχνών και Επιστημών.

Το καλοκαίρι του 1973 έφτασα πρώτη φορά στην Κολομβία. Πήγαινα από τη Νέα Υόρκη, όπου έμενα, στη Χιλή, διότι εκεί μου είχαν υποσχεθεί μια υποτροφία στο πανεπιστήμιο του Σαντιάγο. Στη Νέα Υόρκη κάποιοι φίλοι με έφεραν σε επαφή με έναν ορθόδοξο ραβίνο με επαναστατικό ενθουσιασμό, που κέρδιζε το ψωμί του ως ταξιδιωτικός πράκτορας. Κατά τη διάρκεια ενός μακρόσυρτου απογεύματος, ο ραβίνος σχεδίασε μαζί μου τη διαδρομή με την οποία, κατά τη γνώμη του, θα κέρδιζα κάποια πολύτιμα δολάρια, σε σύγκριση με την τιμή μιας απευθείας πτήσης Νέα Υόρκη – Σαντιάγο. Θα έπρεπε να κάνω μια πρώτη στάση στο Μαϊάμι και μια δεύτερη στην παραλιακή πόλη Σάντα Μάρτα της Κολομβίας. Εκεί, ένα τρένο θα με πήγαινε ως τα γκριζα υψώματα της κολομβιανής πρωτεύουσας, απ' όπου θα έπρεπε να πάρω μια δεύτερη πτήση.

Στον σιδηροδρομικό σταθμό της Σάντα Μάρτα αγόρασα ένα εισιτήριο δεύτερης θέσης για Μπογκοτά και βολεύτερα σε ένα σχεδόν άδειο βαγόνι, σε έναν ξύλινο πάγκο με μια ολόισια, επίσης ξύλινη, πλάτη. Στα παράλια έκανε ζέστη, αλλά αυτό που επικρατούσε στο τρένο δυο ώρες μετά, καθώς μπαίναμε στο ατελείωτο πράσινο της τροπικής σαβάνας, ήταν η κόλαση. Κουρασμένη από το ήδη μεγάλο ταξίδι, αποχαυνωμένη και νανουρισμένη από το κούνημα του πολύ αργού τρένου, αποχαζεμένη από τη ζέστη και έχοντας χάσει το μέτρο της αργής διαδοχής των στάσεων, λαγοκοιμώμουν με το κεφάλι μου να χτυπάει στο βρόμικο παράθυρο, όταν το τρέ-

νο σταμάτησε ακόμα μία φορά. Σήκωσα το βλέμμα μου και προσπάθησα ανόρεχτα να καθαρίσω το τζάμι με την ανάστροφη της παλάμης για να δω καλύτερα την πινακίδα που έγραφε το όνομα του σταθμού. Άργησα λίγο να συλλαβίσω τα γράμματα:

«Αρακατάκα».

Αρακατάκα! Καθάρισα κι άλλο το τζάμι, κάλεσα εις μάτην τον οδηγό, έτρεξα στην πόρτα για να δω αν μπορούσα να πατήσω έστω το ένα από τα δυο μου πόδια στο έδαφος ενός τόπου του οποίου τη μυθική ιστορία γνώριζα καλύτερα κι απ' αυτή της οικογένειάς μου, αλλά το τρένο ήδη ξεκινούσε και πάλι! Αρακατάκα! Καθάρισα ξανά το τζάμι για να δω καλύτερα το χωριό, προσπάθησα να βγάλω το κεφάλι μου από το άνοιγμα στο πάνω μέρος του παραθύρου, αλλά στην προσπάθειά μου έχασα την ευκαιρία να δω τους σκονισμένους δρόμους του, που τους αφήσαμε πίσω πριν προλάβω να ξαναπάρω ανάσα.

Ακαμπτη πάνω στο βασανιστικό κάθισμα, βραχυκυκλωμένη μεταξύ απογοήτευσης και ευφορίας, είδα τον αέρα να σκοτεινιάζει στην άλλη μεριά του βρόμικου παραθύρου και σκέφτηκα πως ήταν ζήτημα δευτερολέπτων να ξεσπάσει κάποια τροπική καταιγίδα. Άλλη όμως ήταν η αιτία της απότομης σκοτεινιάς: Το τρένο περνούσε μέσα από ένα πυκνό σύννεφο κίτρινων πεταλούδων, μια θύελλα από φτερά που εξαφανίστηκε σ' ένα ανοιγοκλείσιμο των ματιών.

Του Γκαμπριέλ Γκαρσία Μάρκες, που σε γενικές γραμμές ήταν επιφυλακτικός και ανέκφραστος άνθρωπος, φούσκωναν τα μάγουλά του και σηκώνονταν ελαφρά οι άκρες του μουστακιού του –σημάδι επιδοκιμασίας– όταν άκουγε ιστορίες σαν αυτή. «Κανείς δεν πιστεύει πως δε σκαρφίστηκα τίποτα», έλεγε ικανοποιημένος. «Εγώ δεν είμαι παρά ένας απλός γραφιάς». Και καθώς ήταν άνθρωπος ντροπαλός –ακόμα κάτι που κανείς

δεν πίστευε—, πετούσε την τελευταία λέξη του αστείου κρατώ- ντας ελαφρά την αναπνοή του, προτού βγάλει ένα βηχαλάκι που με δυσκολία αποκαλούσες γέλιο.

Ισχυρίστηκε επίσης κατ' επανάληψη πως μετά τα οχτώ του δεν του είχε συμβεί τίποτα ενδιαφέρον. Η φράση ακούγεται απλώς εκκεντρική, αλλά, όπως τόσα άλλα δικά του ευρήμα- τα, είναι απολύτως ακριβής, τουλάχιστον με την έννοια πως αυτά τα οχτώ πρώτα χρόνια που πέρασε στο σπίτι των παπ- πούδων του στην Αρακατάκα, στην επαρχία της Μαγνταλέ- να, στην Κολομβία, γνωστή και ως Μακόντο, του έδωσαν υλι- κό για μια ολόκληρη ζωή συγγραφής.

Η ιστορία αυτής της παιδικής ηλικίας είναι γνωστή: Ο Γκα- μπριέλ γεννιέται στην Αρακατάκα το 1927 και δεν είχε κλεί- σει τα δύο του χρόνια όταν η απροσχεδίαστη ζωή των γονιών του απαιτεί να τον αφήσουν εκεί, στη φροντίδα των παππού- δων, γιατί εκείνοι πρέπει να αναζητήσουν ένα καλύτερο μέλ- λον. Ο παππούς, ο Νικολάς Μάρκες, είχε πολεμήσει με τους φιλελεύθερους, με τον βαθμό του συνταγματάρχη, στον πόλε- μο των χιλίων ημερών, που αιματοκύλισε τη χώρα όταν ο δέ- κατος ένατος αιώνας έδινε τη θέση του στον εικοστό. Το με- γαλύτερο μυστικό του είναι πως εκείνος, που τόσο πολέμησε και σκότωσε στα χρόνια της στρατιωτικής του καριέρας, ζει βασανισμένος από τον θάνατο του άντρα που δολοφόνησε με- τά τον πόλεμο για ένα ζήτημα τιμής. Συμβιώνει μ' αυτόν τον μοναδικό θάνατο σαν με φάντασμα και εγκαταλείπει το χω- ριό όπου τελέστηκε το έγκλημα, με την ελπίδα να αφήσει τον νεκρό πίσω του. Ζουν περιπλανώμενοι αρκετά χρόνια, εκεί- νος και η Τρανκιλίνα Ιγουαράν, η σύζυγός του, με τους δυο μεγάλους γιους τους και τη μικρή Λουίσα Σαντιάγα, που μια μέρα θα γίνει η μητέρα του Γκαμπριέλ. Έχουν μαζί τους επι- πλέον τρεις «Ινδιάνους χωρικούς, που αγόρασαν στα μέρη τους για εκατό πέσος τον καθένα, όταν πια είχε καταρρηθεί

η δουλεία», Ινδιάνους που θα συντροφεύουν όλη τους τη ζωή την οικογένεια. Προσπαθούν να εγκατασταθούν στις πόλεις και στα χωριά γύρω από τον Μεγάλο Βάλτο της Σάντα Μάρτα, ώσπου τελικά καταλήγουν στην Αρακατάκα, ένα χωριό στις μπανανοφυτείες, που λιώνει από τη ζέστη και τις βιβλικές καταιγίδες των τροπικών.

Από τη μια μεριά των σιδηροδρομικών γραμμών βρίσκονται τα απέραντα αγροκτήματα με τις μπανάνες της United Fruit και τα χωριά με τους λευκούς· λευκά σπιτάκια για τους λευκούς Βορειοαμερικανούς, που ζουν μια διαφορετική ζωή πίσω από τους φράχτες της επικράτειάς τους. Στην απέναντι πλευρά βρίσκεται το χωριό, που στις απαρχές του δεν ήταν παρά ένας σκονισμένος δρόμος με ένα ποτάμι στη μια άκρη και ένα νεκροταφείο στην άλλη. Ο πυρετός της μπανάνας ήρθε μετά τον πόλεμο και μαζί του «ο συρφετός», αυτό το συνονθύλευμα τσαρλατάνων, εραστών της περιπέτειας, τυχοδιωκτών και ιερόδουλων, που μια μέρα θα αποτελέσουν το σκηνικό της εποποιίας της οικογένειας Μπουενδία.

Εξαιτίας της σφαγής της United, η εταιρεία μετακινήθηκε από τη ζώνη της μπανάνας του Μεγάλου Βάλτου και κατά τη διάρκεια του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου ανέστειλε τις δραστηριότητές της στη χώρα. Όπως θα γράψει ο Γκαρσία Μάρκες, η αποχώρηση της εταιρείας κατέστρεψε το κάποτε εύπορο χωριό, που είχε ωφεληθεί από τον πυρετό του πράσινου χρυσού. Φεύγει η United και τα παίρνει όλα: «Το χρήμα, το δροσερό αεράκι του Δεκεμβρίου, το μαχαίρι του ψωμιού, τον κεραυνό στις τρεις κάθε απόγεμα, το άρωμα του γιασεμιού, τον έρωτα. Έμειναν μονάχα οι σκοτισμένες τροπικές αμυγδαλιές, η κουφόβραση στους δρόμους, τα ξύλινα σπίτια με τον σκουριασμένο τοίγκο για σκεπή, με τους αμίλητους ανθρώπους τους, τους καταρρακωμένους από τις αναμνήσεις».

Ο παππούς, μεγάλος πια και έχοντας ριζώσει για τα καλά εκεί, ζει σε ένα σπίτι με πολλά δωμάτια και μεγάλα, σκιερά περιστύλια, στα οποία κατοικούν διάφορες θείες, μπιγκόνιες, αδελφές, γιασεμιά, μανάδες, γιαγιάδες, νταντάδες. Ο συνταγματάρχης δίνει στον μικρό Γκαμπριέλ όλη του την αγάπη μαζί με τις καλύτερες ιστορίες του: για τον πόλεμο, για το μυθικό παρελθόν της Αρακατάκα, για τα απρόοπτα της ζωής του. Με τη σειρά της, η γιαγιά Τρανκιλίνα γεμίζει τη φαντασία του μικρού με λεπτομερείς περιγραφές φαντασμάτων και στοιχειών που συμβιώνουν με την οικογένεια στο σπίτι. Ο μικρός Γκαμπριέλ δεν έχει αφήσει ακόμη πίσω του τον παιδικό τρόπο ομιλίας, όταν αρχίζει κι εκείνος να διηγείται στην οικογένειά του εκπληκτικές και απίθανες ιστορίες. Οι μεγαλύτεροι τον επιπλήτουν γελώντας. Δεν είχαν καταλάβει πως αυτά που έλεγε «ήταν αλήθεια, αλλά με άλλον τρόπο», λέει ο συγγραφέας στα απομνημονεύματά του.

Καθισμένος σε ένα από τα δωμάτια του μεγάλου απόσκιου σπιτιού, ο μικρός Γκαμπριέλ κοιτάζει πώς φτιάχνει ο παππούς, με θαυμαστή αυτοσυγκέντρωση, τα χρυσά εύκαμπτα, τέλεια ψαράκια, που πουλάει μετά για λίγα πέσος. Ο γέρος παίρνει από το χέρι το λατρεμένο του εγγόνι και το πηγαίνει να γνωρίσει τον πάγο στο μαγαζί της επιμελητείας της εταιρείας της μπανάνας. Μαθαίνει επίσης σ' εκείνο το παιδί των εφτά ή οχτώ ετών πως οι γκρίνγκο, αφέντες του πάγου και της μπανάνας, ήταν οι υπεύθυνοι για τη σφαγή των εργατών της United, που έκαναν απεργία ενάντια στη βορειοαμερικανική εταιρεία και τους επιτέθηκαν τα κολομβιανά στρατεύματα μια ατελείωτη νύχτα του Δεκεμβρίου του 1928. Εντελώς ανεξήγητα, ο συνταγματάρχης πείθει τον μικρό να του κάνει παρέα για να πάνε να δουν το ζεστό ακόμη πτώμα ενός φίλου του, που μόλις αυτοκτόνησε. Μια δολοφονία, μια σφαγή, το πτώμα ενός αυτόχειρα: Η ζωή του μικρού Γκαμπριέλ κυλάει

μέσα στη χαοτική και ευτυχή τάξη της παιδικότητας, ενώ το εσωτερικό του τοπίο γεμίζει με νεκρούς, φόβους και φαντάσματα.

Ο παππούς Νικολάς πεθαίνει όταν η οικογένεια Γκαρσία ετοιμάζεται να αφήσει για πάντα την Αρακατάκα για να εγκατασταθεί στη μικρή λιμναία πόλη Σούκρε. Με τις βαλίτσες έτοιμες και τα εισιτήρια στο χέρι, ο μικρός βλέπει να καίγονται στην αυλή του παλιού σπιτιού –του σπιτιού του– τα ρούχα του παππού και κατά λάθος κι ένα δικό του σκουφάκι. «Σήμερα το βλέπω καθαρά», γράφει εξήντα χρόνια μετά. «Κάτι δικό μου πέθανε μαζί του».

Μέχρις εδώ είναι η σπουδαία αληθινή ιστορία του Μακόντο, που ο Γκαρσία Μάρκες αφηγείται στο πρώτο μέρος των απομνημονευμάτων του, *Ζω για να τη διηγούμαι*. Είναι μια ιστορία αληθινή, με τον αξιόπιστο ή όχι τρόπο της, όπως όλες οι ουσιώδεις αναμνήσεις, και μου φαίνεται πως διαβάζεται με τον καλύτερο δυνατό τρόπο αν την αντιληφθούμε ως μια καινούργια μυθολογία εξοπλισμένη με τις λύδιες λίθους αυτού του συγγραφέα. Ο εξορκισμός της Αρακατάκα, που καταλήγει με το *Εκατό χρόνια μοναξιά* –η ιστορία των παππούδων, εκείνου που σκοτώνει κι εκείνης που βλέπει φαντάσματα σε κάθε γωνιά· η ιστορία του μακροχρόνιου φλερτ του πατέρα του, του Γκαμπριέλ Ελίχιο Γκαρσία, με τη μητέρα του, Λουίσα Σαντιάγα· η προέλευση της Αρακατάκα και το τέλος της· η ιστορία της άλλης του γιαγιάς, της μητέρας του Γκαμπριέλ, Ελίχιο, μιας τολμηρής γυναίκας που έχει παιδιά δίχως να νοιάζεται για γάμο με τους διάφορους πατεράδες και που οπωσδήποτε ήξερε πού παν τα τέσσερα, η σφαγή, οι παπάδες, η βροχή από πουλιά, η ανακάλυψη του πάγου– όλα βρίσκονται σ' αυτά τα οχτώ χρόνια και στις ταπεινές εκατόν τόσες σελίδες που αφιερώνει ο συγγραφέας στα απομνημονεύματά του για να αφηγηθεί τα πρώτα και καθοριστικά χρό-

νια της παιδικής του ηλικίας και το αποτέλεσμα: την ημέρα που, στα είκοσι τρία του, ο μποέμ του λογοτεχνικού κύκλου της Μπαρραγκία με τη φιλοδοξία να γίνει συγγραφέας συντροφεύει τη μητέρα του για να πουλήσει το παλιό σπίτι των παιδικών του χρόνων. Μητέρα και γιος ταξιδεύουν με τρένο –σ’ αυτό το ίδιο μοναδικό τρένο– στο παλιό χωριό της μπανανοφυτείας, που τώρα έχει εγκαταλείψει η εταιρεία. Διατρέχουν τα ερείπια ενός θλιβερού χωριού, η ανάμνηση του οποίου είναι απέραντα πιο ρεαλιστική από τη θαμπή πραγματικότητα μπροστά στα μάτια τους. Υποφέρουν από την εμπρηστική ζέστη των σκονισμένων δρόμων του, στερημένων τώρα από την οχλαγωγία. Τέλος, επισκέπτονται το σπίτι που τριβεται σαν ξερό ψωμί που βρήκαν στα χαλάσματα. Το παρόν είναι ένα φάντασμα, κι αυτό που είναι πιο ζωντανό είναι το πεθαιμένο. Στον σιδηροδρομικό σταθμό, περιμένοντας μαζί με τη μητέρα του το κίτρινο τρένο της επιστροφής, ο Γκαρσία Μάρκες γίνεται κι αυτός φάντασμα πια, γυροφέροντας απαρηγόρητος τα ερείπια μιας για πάντα χαμένης παιδικής ηλικίας.

Τα φαντάσματα ξορκίζονται με τη γραφή, και τα κείμενα που ακολουθούν είναι ακριβώς αυτό: το αντίδωρο ενός τάλαντούχου νέου στο παρελθόν, που, όπως τόσοι που θέλουν να γίνουν συγγραφείς, περνούσε τον καιρό του αναζητώντας ιδιόρρυθμα θέματα για μοναδικές και αυθεντικές αφηγήσεις, που στην πραγματικότητα κατέληξαν ασυνάρτητες ή επιπόλαιες. Μετά το ταξίδι στις ρίζες του, δε χρειάζεται να συνεχίσει την αναζήτηση. Πολλά χρόνια κατόπιν, θα θυμόταν τη στιγμή που, ενώπιον της απώλειας, τον έσωσε το αποστασιοποιημένο βλέμμα που τον μεταμόρφωσε σε συγγραφέα. «Τίποτα δεν είχε αλλάξει, αλλά ένιωσα πως στην πραγματικότητα δεν κοιτούσα το χωριό, αλλά το ένιωθα σαν να διάβαζα βιβλίο και το μόνο που είχα να κάνω ήταν να καθίσω και να μεταφέρω όσα ήδη υπήρχαν εκεί». Σχεδόν μόλις κατεβαί-

νει από το τρένο, τρέχει στο γραφείο του στην *El Heraldo*, εφημερίδα της Μπαρραγκία, της οποίας ήταν επιφανής δημοσιογράφος, και κρατάει σημειώσεις για τις πρώτες σελίδες του *Συρφετού*. Το επόμενο πρωί, ένας συνάδελφος και φίλος βρίσκει τον Γκαρσία Μάρκες να δακτυλογραφεί ακόμη πυρετωδώς: «Γράφω το μυθιστόρημα της ζωής μου», ανακοινώνει στον φίλο. Όσπου να το ολοκληρώσει, δημοσιεύει αποσπάσματα εδώ κι εκεί· κείμενα που ανακτήθηκαν γι' αυτή τη συλλογή. Σ' αυτά εμφανίζεται ένας κληρικός, ηλικιωμένος και καλός άνθρωπος, που βλέπει φαντάσματα: ένας άλλος, πιο νέος, επίσης καλός άνθρωπος, που κάνει τον διαιτητή σε διαφωνίες που θα γίνουν το προσάναμμα για την κοιματική βία που γέμισε τη χώρα νεκρούς. Σε ένα διήγημα, μια γυναίκα γίνεται μάρτυρας μιας καταιγιστικής βροχής που κρατάει τρεις μέρες. Από το ένα διήγημα στο άλλο, εμφανίζονται διάφοροι χαρακτήρες με ονόματα που μας κάνουν να αναπηδήσουμε σαν να πέφτουμε άξαφνα πάνω σε κάποιον φίλο στον σταθμό του τρένου· υπάρχουν πολλοί Νικανόρ, Ρεμπέκα, Ρεμέδιος, Κότες, Μοσκότες, Μπουενδία. Στην πραγματικότητα πρόκειται για διαφορετικές σκόρπιες ιστορίες για το ίδιο χωριό, στον οποίο το κουρείο θα κρέμεται πάνω μια πινακίδα που λέει «Απαγορεύονται οι πολιτικές συζητήσεις» και τον δήμαρχο πάντα θα τον πονάει ένα δόντι. Είναι ένα χωριό που ακόμη δεν έχει όνομα, αλλά σε κάποια διηγήματα γίνεται αναφορά σε ένα άλλο, που βρίσκεται πάνω στις γραμμές του τρένου: στο Μακόντο. (Πράγματι, την εποχή των μπανανοφυτειών η προηγούμενη από την Αρακάτακα στάση στην κατεύθυνση από τη Σάντα Μάρτα ήταν ένας οικισμός κάπως πιο εύπορος, με το όνομα Μακόντο.) Υπάρχουν ιστορίες που συμβαίνουν σε μια πόλη με προβλήματα στο ποτάμι, που μπορεί να είναι το Σούκρε, όπου, στην πραγματική πραγματικότητα, η οικογένεια Γκαρσία εγκαταστάθη-

κε επιτέλους τα χρόνια της εφηβείας του μεγάλου τους γιου. Άλλα διηγήματα, που τοποθετούνται σε ένα μέρος που έχει ποτάμι και παραλία, ίσως να εκτυλίσσονται στην πόλη της Σιέναγα. Θεματική, γεωγραφία, ύφος, φωνή, όλα γεννιούνται ταυτόχρονα σε διηγήματα που είναι στην πραγματικότητα τμήμα ενός και μοναδικού εμμοιικού κειμένου. Μετά τον μακοντιανό κύκλο, που αρχίζει εδώ με τον «Μονόλογο της Ισαμπέλ κοιτάζοντας τη βροχή στο Μακόντο» και κορυφώνεται μετά το *Εκατό χρόνια μοναξιά* με το *Χρονικό ενός προαναγγελθέντος θανάτου*, θα γράψει κι άλλα βιβλία για δικτάτορες και απελευθερωτές, ερωτευμένα κορίτσια και πορνόγερους ερωτευμένους με κοιμισμένα κορίτσια. Θα είναι τα βιβλία ενός συγγραφέα που αναζητά θέματα. Αυτά τα κείμενα, αντιθέτως, είναι ιστορίες που οι ίδιες επέμεναν να βγουν στην επιφάνεια κι έχουν τη δύναμη ατμομηχανής.

Είναι δύσκολο να μάθουμε πώς αποδέχτηκε ο Γκαρσία Μάρκες το γεγονός πως ένα και μοναδικό μυθιστόρημά του έγινε εκατό φορές πιο γνωστό από όλο το έργο του που προηγήθηκε ή από αυτό που έγραψε μετά.

Ίσως να μην το ήξερε ούτε αυτός ο ίδιος. Από τη μια κατάρβαινε πως η ιστορία του έρωτα των γονιών του, που τη μετέφερε στο *Ο έρωτας στα χρόνια της χολέρας*, ίσως να ήταν το καλύτερο μυθιστόρημά του. Από την άλλη, δεν αμφιβάλλω πως για κείνον το *Εκατό χρόνια μοναξιά* υπήρξε η κορύφωση της προσπάθειάς του να μεταφράσει την πραγματικότητα σε λογοτεχνία. Επιπλέον, τον έκανε πλούσιο. Και απέρανα διάσημο. (Θυμάμαι, μεταξύ των συμβάντων που περιβάλλουν τον θάνατό του, την πολύ μακριά ουρά που σχηματίστηκε για πάνω από είκοσι τέσσερις ώρες για να του αποτίσει φόρο τιμής ο κόσμος στο Μέγαρο Καλών Τεχνών του Μεξικού και σ' αυτή την ουρά έναν άντρα που είπε στις κάμερες κάποιου δελτίου ειδήσεων πως είχε μάθει να διαβάσει για να μπορέ-

σει να διαβάσει το *Εκατό χρόνια μοναξιά*, γιατί στη γυναίκα του, δασκάλα του δημοτικού, «είχε αρέσει πολύ αυτό το βιβλίο». Θυμάμαι πως με πόνεσε που δεν ήταν ζωντανός ο συγγραφέας για να ακούσει αυτό το τιμητικό σχόλιο που καμία σχέση δεν είχε με τη φήμη του.)

Αυτό που δεν έχω ξεκαθαρίσει είναι ποια θέση επεφύλασσε ο Γκαρσία Μάρκες σε αυτά τα κείμενα που συγκεντρώνονται εδώ. Όπως κάθε συγγραφέας, θα άλλαζε την αξιολόγηση κάθε βιβλίου του ανάλογα με την ημέρα που θα τον ρωτούσαν. Δεν είναι λίγοι εκείνοι που πιστεύουν πως το *Ο συνταγματάρχης δεν έχει κανέναν να του γράψει* είναι το αριότερο έργο του, αλλά έχω την εντύπωση –δε βρίσκω αυτή τη στιγμή μια παραπομπή για να τη στηρίξω– πως εκείνος έβλεπε αυτή την ιστορία μάλλον ως τον κολοφώνα μιας μακράς μαθητείας. Προξενεί έκπληξη το ότι στον μοναδικό τόμο απομνημονευμάτων που κατάφερε να γράψει αφηγείται με νεανικό παλμό τα χρόνια του ως δημοσιογράφου και αμέσως μετά καταλήγει στο πρώτο του ταξίδι στο εξωτερικό χάρη στην εφημερίδα της Μπογκοτά *El Espectador*, που στα είκοσι οχτώ του τον έστειλε να καλύψει ένα διεθνές συνέδριο στη Γενεύη της Ελβετίας. Στο μεταξύ, ο συγγραφέας αφιερώνει δυο παραγράφους –δυο μίξερρες παραγράφους για το πιο καταπληκτικό συμβάν στη ζωή ενός συγγραφέα– στην έκδοση του πρώτου του μυθιστορήματος, με τίτλο *Ο συρφετός*. Στην πραγματικότητα, και το κοινό γενικότερα δυσκολεύτηκε να χωνέψει αυτά τα πρώτα μακοντιανά κείμενα: Πολλά απ' αυτά έχουν την ατυχία να είναι υποχρεωτικά αναγνώσματα στα γυμνάσια και στα λύκεια της Λατινικής Αμερικής και είναι δύσκολο να πάψει κανείς να τα βλέπει ως αυτά που έγραψε ο Γκαρσία Μάρκες πριν από το *Εκατό χρόνια μοναξιά*.

Από απόσταση μεγαλύτερη του μισού αιώνα, δυσκολεύεται κανείς να φανταστεί την ευφορία που προκάλεσε η εμφά-

νιση του *Εκατό χρόνια μοναξιά*, βιβλίου που, για τους αναγνώστες που ακολούθησαν, βρισκόταν πάντα εκεί. Ένα βράδυ κάθισα κάτω από το θάλλον φως ενός αμπαζούρ για να διαβάσω ένα βιβλίο που μόλις μου είχαν χαρίσει, ενός συγγραφέα που δε γνώριζα. Δεν ξέρω πώς πέρασαν οι ώρες, που μου φάνηκαν ταυτόχρονα δεκαετίες και μια στιγμή, αλλά, όταν επέστρεψα στον εαυτό μου, με την καρδιά μου να χτυπά και το μυαλό μου γεμάτο από έναν πυκνοκατοικημένο κόσμο που έσφυζε από ζωή, σήκωσα τα μάτια και είδα πως είχε πια ξημερώσει. Μία ανάμεσα σε εκατομμύρια, φύλαξα την ανάμνηση εκείνης της ανάγνωσης ως μια αιώνια στιγμή τέλει ευτυχίας. Κανένας άλλος συγγραφέας του εικοστού αιώνα δεν κατάφερε να μπάσει τους αναγνώστες του με τρόπο τόσο φαινομενικά απλό σε έναν ολοκληρωμένο και μαγικό κόσμο. Διορθώνω: Κανένας συγγραφέας που να μη γράφει ιστορίες για παιδιά. Μια μέρα, σε ένα γεύμα, ο Γκαρσία Μάρκες ανακοίνωσε πως τώρα θα καθόταν πράγματι να διαβάσει Τζ. Κ. Ρόουλινγκ «για να δω πώς είναι ο ανταγωνισμός». Η συζήτηση είχε στραφεί γύρω από τα δικαιώματα, αλλά δεν αναφερόταν σ' αυτό, αφού πιθανότατα γνώριζε πια πως η συγγραφέας του επικού Χάρι Πότερ είχε πουλήσει εκατομμύρια αντίτυπα περισσότερα από κείνον. Όχι: Ο Γκαρσία Μάρκες είχε καταλάβει ότι είχε έρθει να τον επισκιάσει το μοναδικό άλλο πρόσωπο που ήταν ικανό να βυθίσει τους αναγνώστες σε έναν κόσμο από τον οποίο δε θα ήθελαν να βγουν.

Για πάνω από μισό αιώνα, η τεράστια πλειονότητα των αναγνωστών που είχε αναζητήσει στα βιβλιοπωλεία το *Ο συνταγματάρχης* δεν έχει κανέναν να του γράψει ή τον Συρφετό ή το *Η κακιά η ώρα* θέλησε να τα διαβάσει αφού είχε διαβάσει το μυθιστόρημα με τον τσιγγάνο Μελκιάδες και τις κίτρινες πεταλούδες και πιθανότατα αναζητούσε κι άλλη δόση της ίδιας μαγείας. Το ερέθισμα όμως πίσω από τις ιστορίες αυτού του βι-

βλίου είναι άλλο. Έλεγε ο Γκαρσία Μάρκες: «Εμείς των παραλίων είμαστε τα πιο θλιμμένα άτομα του κόσμου» και στο μακοντιανό έπος των πρώτων διηγημάτων τουλάχιστον η θλίψη, η πίκρα και η μνησικακία είναι η σταθερά. Το κυρίως ερέθισμα που αποδεσμεύει τη δράση είναι η πείνα, αφού το χωριό των ιστοριών είναι ένας τόπος τόσο χαμένος στον κόσμο που ούτε καν οι πλούσιοι δεν έχουν χρήματα. Στο αριστούργημα που είναι το «Σ' αυτό το χωριό δεν υπάρχουν κλέφτες», ο πρωταγωνιστής βγαίνει να κλέψει και επιστρέφει με τρεις μπάλες του μπιλιάρδου. Στα κείμενα που συγκεντρώνονται εδώ, οι αναφορές στο σεξ είναι σπάνιες και κάτι περισσότερο από συννεσταλμένες. Πράγματι, μου φαίνεται πως μονάχα ένα πρόσωπο –ο γιατρός Χιράλδο, στο *Η κακιά η ώρα*– απολαμβάνει μια δραστήρια και απολαυστική σεξουαλική ζωή κι αυτό το ξέρουμε επειδή αναφέρεται μία φορά και σχεδόν παρεμπιπτότως. Αντιθέτως, στο *Εκατό χρόνια μοναξιά* ένα στοιχείο που συχνά πυροδοτεί τη δράση είναι η αποχαυνωτική σωματική επιθυμία, κυρίως των γυναικών, που έχουν αδυναμία στους άντρες με τα υπεράνθρωπα πέη. Είναι μια υπέρμετρη επιθυμία, γόνιμη, πυρετική και δημιουργική: Το Μακόντο κατοικείται από παιδιά, γεννιούνται όπου να 'ναι, μεγαλώνουν, παγιδεύονται κι εκείνα με τη σειρά τους στον πόθο, όπως οι πεταλούδες στις καρφίτσες, και αναπαράγονται με ακόμα μεγαλύτερη ζέση. Αντιθέτως, στα διηγήματα ετούτης της ανθολογίας υπάρχουν έγκυοι γυναίκες, καταρρακωμένες και αδύνατες, χρόνια μαζί με τον σύντροφό τους, που δεν τις επιθυμεί κανένας. Υπάρχουν, πάνω απ' όλα, άντρες και γυναίκες κλεισμένοι στη θλιβερή πίστη του γάμου. Δεν υπάρχει μονάχα θάνατος αλλά και επίμονη αποσύνθεση. Μια νεκρή αγελάδα που σκαλώνει στην όχθη του ποταμού και σε όλο το αφήγημα πρήζεται και σαπίζει ώσπου να γεμίσει όλο το χωριό με μια ανυπόφορη μπόχα. Ένα παιδί υποχρεώνεται από τον παππού του και τη μητέρα του να δει το

πτώμα ενός κρεμασμένου, του οποίου η γλώσσα κρέμεται δαγκωμένη έξω από το στόμα του. Φαντάζεται, με τις λεπτομέρειες που ζωντανεύει ο τρόμος, τις μύγες που προσέλκυσε το πτώμα να μένουν παγιδευμένες μέσα στο φέρετρο.

Στο *Εκατό χρόνια μοναξιά* δεν υπάρχουν μύγες. Υπάρχει ένας νεκρός από τον οποίο βγαίνει ένα άλικο νήμα που φιδосέρονται ως το δωμάτιο όπου μόλις πέθανε και προχωρεί στρίβοντας στις γωνίες του δρόμου και, παρακάμπτοντας το τραπέζι της τραπεζαρίας του σπιτιού των Μπουενδία, φτάνει στη γυναίκα που βλέπει το αίμα και καταλαβαίνει πως μόλις δολοφόνησαν τον μεγάλο της γιο. Στο *Εκατό χρόνια* δηλαδή υπάρχει μια μυθολογία. Πλήρης και ολοκληρωμένη, όπως όλες οι μυθολογίες, υφίσταται σ' έναν κυκλικό χρόνο, μακρινό σε σχέση με την πραγματικότητα της αποσύνθεσης του θανάτου. Ακόμα και στις τελευταίες σελίδες, το νεογέννητο που παίρνουν μαζί τους τα μυρμήγκια είναι μια αφαίρεση, ένα ξεραμένο τομάρι που δεν απέκτησε καν ζωή μέσα στην αφήγηση. Απορροφημένος στην ανάγνωση των προφητειών του τσιγγάνου Μελκιάδες, ο Αουρελιάνο ανακαλύπτει στην τελευταία παράγραφο του μυθιστορηματος πως αυτοί οι οιωνοί δεν είχαν μπει «στη συμβατική σειρά του ανθρώπινου χρόνου», παρά είχαν «συμπυκνώσει έναν αιώνα καθημερινών επεισοδίων με τέτοιο τρόπο ώστε να συνυπάρχουν σε μια στιγμή». Ο Αουρελιάνο δηλαδή ανακαλύπτει αυτό που ο δημιουργός του θέλει να μας αποκαλύψει την τελευταία στιγμή: τον ξεκάθαρο στόχο του να δημιουργήσει ένα οικογενειακό έπος μέσα στον κυκλικό χρόνο μιας μυθολογίας.

Είναι πράγματι αλήθεια πως όλα όσα έγραψε ο Γκαρσία Μάρκες για να βγάλει το δηλητήριο της Αρακατάκα, δηλαδή του Μακόντο, από μέσα του ήταν μια πρόβα για να βρει τον δρόμο για το *Εκατό χρόνια μοναξιά*, αλλά είναι επίσης αλήθες πως ο *Συρφετός*, το *η Κακιά η ώρα*, το *ο Συνταγματάρχης*

δεν έχει κανέναν να του γράψει και τα σύντομα διηγήματα που είναι συγκεντρωμένα εδώ καλύπτουν τον σκληρό γραμμικό χρόνο της πραγματικότητας, που κατοικείται από άντρες και γυναίκες σαν κι εμάς, των οποίων η μοίρα μάς προκαλεί συμπόνια, ενώ στο *Εκατό χρόνια*, βιβλίο κατεξοχήν γοητευτικό, μας παρακινεί μάλλον η έκπληξη και η ευγνωμοσύνη. Μ' αυτή την έννοια, ετούτα τα κείμενα δεν είναι ακριβώς ο δρόμος για το Μακόντο αλλά μάλλον δικαιωματικά ένα άλλο Μακόντο.

Έλεγε ο Γκαρσία Μάρκες: «Ποτέ δεν ξεχνάω ποιος είμαι· είμαι ο γιος του τηλεγραφετή της Αρακατάκα». Στην πραγματικότητα όμως, το ταξίδι της επιστροφής στην Αρακατάκα σε νεαρή ηλικία σαν να τον άρπαξε από τον σβέροκο και να τον πήγε να δει τον εαυτό του στον καθρέφτη των πιο βαθιών νερών. Εκεί, ο νεαρός Γκαμπριέλ είδε πως ήταν γιος των παππούδων του, ένα παιδί με μεγάλα, ορθάνοιχτα μάτια, που μεγάλωσε βυθισμένο σε μια ιστορία γεμάτη βία, πίκρες, σπαρξικάρδιες απώλειες και ασφυκτικές πραγματικότητες. Τα διηγήματα που βγήκαν απ' αυτό το ταξίδι και που συγκεντρώνονται εδώ προς τέρψιν παλιών και νέων αναγνωστών είναι σκοτεινά, επιτακτικά, όχι μυθικά αλλά τραγικά, γραμμένα με την πυρρετική παρόρμηση να εξορκίσουν, αποκαλύπτοντας ένα αληθινό παρελθόν που πονάει ακόμη. Είναι υπέροχα.

Ο δρόμος προς το Μακόντο

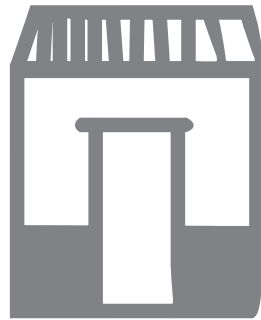
Μυθοπλασίες (1950-1966)

Γκαμπριέλ Γκαρσία Μάρκες

Πρώτα κείμενα

1950-1954

Το σπίτι των Μπουενδία (Σημειώσεις για ένα μυθιστόρημα)

Το σπίτι είναι δροσερό· νοτερό κατά τη διάρκεια της νύχτας, ακόμα και το καλοκαίρι. Βρίσκεται βόρεια, στο τέλος του μοναδικού δρόμου του χωριού, υψώνεται πάνω σ' έναν ψηλό και συμπαγή τσιμεντένιο σκαρμό. Το κάσωμα ψηλό, δίχως σκαλιά· το μακρόστενο σαλόνι, με αισθητή την ανεπάρκεια των επίπλων, έχει δυο μπαλκονόπορτες που βλέπουν στον δρόμο κι είναι ίσως το μοναδικό στοιχείο που του επιτρέπει να ξεχωρίζει από τα άλλα σπίτια του χωριού. Κανείς δε θυμάται να έχει δει τις πόρτες κλειστές κατά τη διάρκεια της ημέρας. Κανείς δε θυμάται να έχει δει τις τέσσερις κουνιστές πολυθρόνες με την ψάθα καμωμένη από ριζώματα αναρριχητικών φυτών σε διαφορετική μεριά ή άλλη θέση: Τοποθετημένες σε τετράγωνο, στη μέση της σάλας, μοιάζουν λες κι έχουν χάσει την ιδιότητα να προσφέρουν ξεκούραση και επιτελούν πλέον μια απλή και άχρηστη διακοσμητική λειτουργία. Τώρα υπάρχει ένα γραμμόφωνο στη γωνία, δίπλα στο ανάπηρο κορίτσι. Αλλά πριν, τα πρώτα χρόνια του αιώνα, το σπίτι υπήρξε σιωπηλό, έρημο· ίσως το πιο σιωπηλό κι έρημο του χωριού, μ' αυτό το απέραντο σαλόνι να φιλοξενεί μονάχα τις τέσσερις [...] (τόρα το σκεύος για το φιλτράρισμα του

νερού έχει πέτρινο φίλτρο, με μούσκλια) στην απέναντι γωνία απ' αυτή που κάθετα το κορίτσι.

Απ' τη μια κι απ' την άλλη μεριά της πόρτας που οδηγεί στη μοναδική κρεβατοκάμαρα υπάρχουν δυο παμπάλαιες φωτογραφίες με μια πένθιμη κορδέλα. Ο ίδιος ο αέρας μέσα στο σαλόνι διακρίνεται από μια ψυχρή αλλά στοιχειώδη και υγιή αυστηρότητα, όπως και τα κρεμασμένα συζυγικά ρούχα που κουνιούνται πέρα δώθε στον παραστάτη της κρεβατοκάμαρας ή όπως το ξεραμένο μπουκέτο της αλόης που διακοσμεί από μέσα το κατώφλι.

Όταν ο Αουρελιάνο Μπουενδία επέστρεψε στο χωριό, ο εμφύλιος πόλεμος είχε τελειώσει. Ίσως να μην είχε απομείνει στον καινούργιο συνταγματάρχη τίποτα από την τραχιά περιπλάνηση. Ίσως μονάχα ο στρατιωτικός τίτλος και μια απροσδιόριστη άγνοια της καταστροφής του. Του απέμενε όμως και ο μισός από τον θάνατο του τελευταίου Μπουενδία και μια ολόκληρη μερίδα πείνας. Του απέμενε η νοσταλγία της ιδιότησης και η επιθυμία να έχει ένα σπίτι ήρεμο, γαλήνιο, δίχως πόλεμο, με ψηλά κασώματα για να μπαίνει ο ήλιος και μια αιώρα στην αυλή, ανάμεσα σε δυο στυλοβάτες.

Στο χωριό όπου βρισκόταν το σπίτι των προγόνων του ο συνταγματάρχης και η σύζυγός του δε βρήκαν παρά τις ρίζες από τους αποτεφρωμένους στυλοβάτες και το ψηλό ανάχωμα, να το σαρώνει ο καθημερινός άνεμος. Κανείς δε θα αναγνώριζε το μέρος που προηγουμένως υπήρξε σπίτι. «Τόσο καθαρά, τόσο παστρικά που ήταν όλα», είχε πει ο συνταγματάρχης αναπολώντας. Μέσα στις στάχτες όμως, εκεί που βρισκόταν η πίσω αυλή, πρασίνιζε και πάλι η αμυγδαλιά των τροπικών, σαν Χριστός μέσα στα ερείπια, δίπλα στο ξύλινο αποχωρητήριο. Το δέντρο, απ' τη μια μεριά, ήταν το ίδιο που έριχνε τη σκιά του στην αυλή των παλιών Μπουενδία. Από την άλλη

όμως, από τη μεριά που έπεφτε πάνω στο σπίτι, απλώνονταν τα πένθιμα, καρβουνιασμένα κλαριά, λες και η μισή αμυγδαλιά βρισκόταν στο φθινόπωρο κι η άλλη μισή στην άνοιξη. Ο συνταγματάρχης θυμόταν το κατεστραμμένο σπίτι. Το θυμόταν εξαιτίας της φωτεινότητάς του, της ανάκατης μουσικής που το κατοικούσε, σύνθεση των υπολειμμάτων όλων των θορύβων που ξεχύνονταν από παντού. Θυμόταν όμως επίσης την αιψιά, διαπεραστική μυρωδιά του αποχωρητηρίου δίπλα στην τροπική αμυγδαλιά και το εσωτερικό του μικρού χώρου, φορτωμένο βαθιές σιωπές ανάμεσα στα παρτέρια. Μέσα στα ερείπια, ανακατεύοντας το χώμα καθώς σκούπιζε, η κυρα-Σολεδάδ βρήκε έναν γύψινο άγιο Ραφαήλ με το φτερό σπασμένο, και τη βάση μιας λάμπας πετρελαίου. Εκεί έχτισαν το σπίτι, με την πρόσοψη προς τη δύση του ήλιου· με προσανατολισμό αντίθετο από κείνον που είχε το σπίτι των πεθαμένων Μπουενδία στον πόλεμο.

Η κατασκευή άρχισε όταν σταμάτησε να βρέχει, δίχως προετοιμασίες, δίχως σχέδιο εκ των προτέρων. Στην τρύπα που θα έμπαινε ο πρώτος στυλοβάτης τοποθέτησαν τον γύψινο Άγιο Ραφαήλ, χωρίς καμιά τελετή. Ίσως ο συνταγματάρχης να μην το σκέφτηκε έτσι όταν χάραζε το σχέδιο πάνω στο χώμα, αλλά δίπλα στην τροπική αμυγδαλιά, εκεί όπου υπήρχε πριν το αποχωρητήριο, στον αέρα απόμενε η ίδια πυκνή δροσιά που είχε όταν αυτό το μέρος ήταν η πίσω αυλή. Οπότε, όταν σκάφτηκαν οι τέσσερις τρύπες και είπε μέσα του: «Έτσι θα είναι το σπίτι, με μια μεγάλη σάλα για να παίζουν τα παιδιά», το καλύτερο τμήμα της υπήρχε ήδη. Ήταν λες κι οι άντρες που πήραν τα μέτρα του αέρα είχαν σημαδέψει τα όρια του σπιτιού ακριβώς εκεί που τελείωνε η σιωπή της εσωτερικής αυλής. Γιατί, όταν σηκώθηκαν οι τέσσερις κολόνες, ο περίκλειστος χώρος ήταν ήδη καθαρός και νοτισμένος, όπως είναι τώρα το σπίτι. Μέσα έμειναν κλεισμένες η δροσιά του

δέντρου και η βαθιά και μυστηριώδης σιωπή του αποχωρητηρίου. Έξω έμεινε το χωριό, με τη ζέστη και τους θορύβους του. Και τρεις μήνες μετά, όταν ρίχτηκε η σκεπή, όταν σοβαντίστηκαν οι τοίχοι και μπήκαν οι πόρτες, το εσωτερικό του σπιτιού εξακολούθησε να διαθέτει –ακόμη– κάτι από την εσωτερική αυλή.

Η κόρη του συνταγματάρχη (Σημειώσεις για ένα μυθιστόρημα)

Στην εκκλησία υπήρχε μια καρέκλα κρατημένη για τον συνταγματάρχη Αουρελιάνο Μπουενδία, πίσω από τα τελευταία στασίδια, ακριβώς κάτω από τη χορωδία. Δίπλα στην καρέκλα, υπήρχε ένα άδειο σημείο, όπου η μικρή Ρεμέδιος έβαζε το μαξιλαράκι της για να γονατίζει όταν γονάτιζε και ο πατέρας της. Ο συνταγματάρχης χρησιμοποιούσε την καρέκλα μονάχα κατά τη διάρκεια του κηρύγματος. Την πρώτη Κυριακή, η Ρεμέδιος δεν ήξερε τι να κάνει όταν κάθισε ο πατέρας της. Εξακολούθησε να στέκεται όρθια όλη την ώρα, ακίνητη, ώσπου μούδιασαν τα πόδια της και άρχισαν να την πονάνε τα γόνατά της. Ύστερα, όταν ο εφημέριος κατέβηκε από τον άμβωνα, ο συνταγματάρχης σηκώθηκε όρθιος και η μικρή δεν ένιωθε πια ούτε μούδιασμα ούτε πόνο, όχι επειδή είχε κουνηθεί από τη θέση της, αλλά επειδή, όταν ο εφημέριος σταμάτησε να μιλάει και ο πατέρας της σηκώθηκε όρθιος, η μικρή νόμισε πως είχε τελειώσει η λειτουργία. Στις επόμενες λειτουργίες, η Ρεμέδιος ήξερε πια, δίχως να έχει ρωτήσει, πως κατά τη διάρκεια της λειτουργίας θα έπρεπε να κάθεται στον πάγκο που βρισκόταν μπροστά της, αλλά δίχως το μαξιλαράκι.

Εκείνη την εποχή η συνείδησή της άρχισε να γεμίζει με τα πράγματα του χωριού, να καταλαβαίνει γιατί έπρεπε να μέ-

νει στο ίδιο σπίτι όπου πολλές φορές είχε εμφανιστεί ο φόβος. Στο σχολείο έμαθε να ράβει. Έμαθε να κάνει διακοσμητικά για τα ρούχα και είναι πολύ πιθανό πως τότε άρχισε να πιστεύει ότι όλα αυτά ήταν η ζωή, όταν έκλεισε ο χρόνος, προτού η αδελφούλα της μάθει να στέκεται στα πόδια της. Την επόμενη χρονιά δεν ξαναπήγε σχολείο. Η Ρεμέδιος δεν ήξερε γιατί, αλλά τέσσερα χρόνια αργότερα θυμόταν πως, όταν πήγε στην εκκλησία μαζί με τις γυναίκες, ήταν στις διακοπές, δίχως να έχει μιλήσει ακόμη ευθέως με τον πατέρα της και δίχως να τον έχει κοιτάξει καταπρόσωπο για κάπου τέσσερα χρόνια.

Με τις γυναίκες κάθισε στα μπροστινά στασίδια, δίπλα στον ιερέα. Τότε ήταν που άκουσε να ψέλνουν στην εκκλησία για πρώτη φορά. Της Ρεμέδιος δεν της έλειψε η αλλαγή θέσης στον ναό. Πιθανότατα, δεν ήταν καν σε ηλικία να ανησυχεί για το τι σήμαινε η αλλαγή παρέας κατά τη διάρκεια της λειτουργίας. Όταν όμως άκουσε την ψαλμωδία για πρώτη φορά, τρόμαξε με τις πρώτες φωνές, σάσισε. Μπροστά της, ο αρχάγγελος Γαβριήλ, με το χέρι υψωμένο και τα φτερά απλωμένα, θα πρέπει να άκουσε επίσης τη φωνή των ψαλμωδών, γιατί η Ρεμέδιος είδε τον χιτώνα του να διαλύεται μέσα στη μουσική και τις πτυχές του να ανεμίζουν από ένα απαλό αεράκι, από το λυτρωτικό και απόλυτο αεράκι της καινούργιας δημιουργίας. Ξέρει πως έστρεψε το βλέμμα –γιατί η μουσική ακουγόταν πίσω της– και δεν είδε τους ψάλτες, είδε όμως, στο βάθος του κεντρικού κλίτους, τον πατέρα της όρθιο, στητό, δίπλα στην άδεια θέση όπου βρισκόταν το δικό της μαξιλαράκι για έναν ολόκληρο χρόνο. Και είδε τον πατέρα της ως έναν άνθρωπο μόνο, συγκινητικό, με ύφος απόλυτης εγκατάλειψης στο βάθος του κλίτους. Μονάχα τότε επιθύμησε να βρισκείται εκεί, δίπλα στον πατέρα της, και να νιώθει μωδιασμένα τα γόνατά της.

Ίσως η Ρεμέδιος να μη θυμάται πως εκείνη ήταν η δεύτερη φορά που κοίταξε καταπρόσωπο τον πατέρα της και πως το πρόσωπό του δεν έμοιαζε πια με των πουλιών, αλλά ήταν ακριβώς όπως ήθελε να το βλέπει για πολλά χρόνια στην κεφαλή του τραπεζιού.

Ξαφνικά, ο κόσμος του πατέρα της ξεκαθάρισε μέσα της. Ήταν λες και η φωνή των ψαλτών είχε τραβήξει ένα πέπλο που όλη της τη ζωή βρισκόταν ανάμεσα σ' αυτόν και σ' εκείνη. Τότε κατάλαβε γιατί ο πατέρας της δεν της είχε απευθύνει ποτέ τον λόγο και κατάλαβε πως ένας άντρας δεν έχει ανάγκη να μιλήσει στη μικρή του κόρη όταν η κόρη του ξέρει να κάνει τα πράγματα στην ώρα τους, σωστά, όπως ο πατέρας θα είχε θελήσει να τα κάνει, αν η κόρη τα είχε κάνει μ' άλλον τρόπο. Και κατάλαβε γιατί, όταν πήγαινε τις Κυριακές στη λειτουργία των οχτώ, πιασμένη από το χέρι του πατέρα της, μπόρεσε να σκεφτεί πως ένας πατέρας δεν ήταν κάτι περισσότερο απ' αυτό. Ένας άντρας που πιάνει από το χέρι ένα κοριτσάκι με το οποίο δεν πρέπει να σταυρώσει λέξη όλη την ώρα.

Αυτό συνέβη μια Κυριακή. Τη Δευτέρα η Ρεμέδιος άρχισε να μεγαλώνει βιαστικά.

Εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ
www.psichogios.gr

ISBN: 978-618-01-4815-2

ΚΩΔ. ΜΗΚΩΦΗ: 20001